

R. 1867 darovali tehdejší držitelé velkostatku dubského židovské obci stříbrné ozdoby na thoru. Věnování jest vryto do ozdob a zní: „Andenken Moritz und Willi von Henikstein 1867.“

To svědčí o vážnosti, jaké se o. ž. u vrchnosti těšila. Místo pro hřbitov daroval některý z dřívějších držitelů velkostatku dubského. Hřbitov nalézá se uprostřed panského lesa a této okolnosti lze připisovati, že je dosud dobře zachován.

HOSTICE U VOLYNĚ.

Dle záznamů matričních lze souditi, že v H. u Volyně bylo usazeno dosti rodin židovských. O tom svědčí i ta okolnost, že židé hostičtí měli i svou synagogu a hřbitov. Avšak během času ubývalo existencí podmínek v této malé obci a tak nastala přirozeně emigrace. Když pak zanikly podmínky pro další trvání obce, byla tato zrušena.

Synagogu i hřbitov převzala židovská obec ve Volyni dne 30 ledna 1899. Synagoga prodána soukromníkům Izáku a Johanně Weilovým za 20 zl.; vymínila si však obec volyňská, že bude vložen do pozemkových knih servitut, že na půdorysu jejím, kdyby rozbourána byla, zřízeno nebylo nic jiného nežli zahrádka, by to místo nebylo znesvěceno.

Od 3. června 1902 patří manželům Trejbalovým, kteří servitut přejali do kupní smlouvy.

Obec volyňská sice dohlíží na hřbitov, ale ohrada jeho i pomníky jsou již v takovém stavu, že nelze pomýšlet na opravu.

Jména rodin kdysi v Hosticích usazených.

Kafka, Karel Weidental, Josef Bloch, Markus Löwy Gans, učitel, Weigel, Jakub Weil, Marcus Skall, Abraham Bittermann, Leopold Kohn, Pereles, Ruben Ables, Abraham Meller, knihář, Karel Kohn, Izák Weil, Moses Bittermann, Benjamin Votický.

¹⁾ Viz „Dějiny města Volyně“ od Fr. Teplého (1903).

²⁾ To jest jako když se modlí, majice kol čela třilim šel roš a na rameni třilim šel jat. Při přísaze položili ruku na sv. rodal, t. j. Starý zákon.

³⁾ Dle testifikací s pečeti městskou židu Israelovi z r. 1637, dne 16. ledna.

⁴⁾ Vystěhoval se z Volyně r. 1912 do Spojených států severoamerických.

⁵⁾ Od r. 1924, kdy V. B. přivtěleno k Volyni.

⁶⁾ Koncem 18. stol. působil ve Volyni jako rabin Moses Löwitoch, z jehož potomků je rodina Viléma Löwitocha, velkoobchodníka obilím, nynějšího starosty.

Dějiny Židů ve Voticích.

Zpracoval

MUDr. Vilém Klein, Praha.

V kotlině, romanticky lemované lesnatými stráněmi, rozkládá se město Votice. Před 13. stol. nebylo v těchto místech po nějaké osadě ani památky. Rozsáhlými lesy táhla se jediné zemská cesta (nynější státní silnice), spojující Prahu s jižními Čechami a s cizinou.

Židovské město

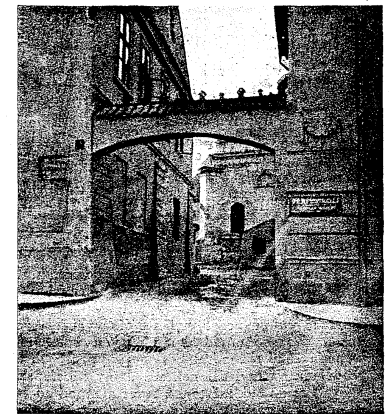
Byla nepostradatelná pro všechny obchod, dopravu i pro válečnictví. Proto byla i tolikerým svědkem výpravných tažení v husitských válkách i ve válce třicetileté a svědkem všech utrpení, jež město stihla. Její směr městem byl poněkud jiný nežli dnes. Nejstarší směr: z Bystřice okolo Tožice, Zahradnice, skrze Olbramovic, k mlýnu Kramperovu, Městečko, Mladoušov, přes potok Bystrý, okolo „Hamburku“, okolo hotelu „Modrá hvězda“, přes náměstí okolo kláštera, na Polský vrch, Hostišovem k Oldřichovci, Milčinu na Borotín, podél potoka Tismenice na Tábor. Pozdější směr (1749): z Olbramovic k Srbicům, nad Pinglem okolo nynější pily Vrzalovy (je dosud znáta starou cestu). Směr od r. 1843: z náměstí nynější ulici Tábořskou (dříve zvanou Farní) a Opalím na Hostišov. Stará silnice na Polský vrch ponechána pro okresní silnici, kterou od Polského vrchu stavěli r. 1840 na Smilkov. Nynější Pražská ulice nebyvala a silnice tímto směrem vedla nejspíše teprve od r. 1843.

Kdy byly V. založeny, určitě nevíme. Snad se tak stalo v druhé polovině XIII. stol. Zakladatelem se jmenuje rytíř Ota, který se pak psal „z Otice“. První z rytířů Otických je znám Aleš z Otice, který založil farní kostel sv. Václava kolem r. 1350. Stavbou dalších domků rozšířila se původní malá osada votická „Podhradí“, kde ve skupině domků bydleli blavně farní, od hradu (východně a jižně ode dvora a pivovaru) směrem západním a stala se městečkem, jež poddáno bylo rytířům z Otice. Patřily tedy V. mezi „šosovní“ města. Tak se jmenovala města a městečka, která byla sice poddánská čili robotní, ale stála pod ochranou

svých pánů. (Slovo „šosovní“ pochází z německého „Schutz“ = ochrana.)

Kdy ž. i d. m. e. s. t. o. povstalo, také nelze určit, musilo však již v 14. stol., kdy se římsí katolíci od jinovců lišili, jen nějaký ten domeček při pražsko-linecké silnici, zvláště za městem, vykazovati. Snášenlivost náboženská utrakvistů proti jinovcům přilákala množství Židů do okolí města Hory Tábor a tak nalézáme v 15. stol. ve V. počet Židů, kteří se po městě a v ulici Kouřimské (nyní Tábořské) v domech 12, 75 (Rabiškových) a 76 (Rosolův dům) usazovali. Jich počet rostl tak, že již v r. 1538 ve V. znamenitou obec působili, školu modlitební a křchov svůj měli, kdy dle „staré Památkův knihy“¹⁾ města V. Adam Švec prodal za bradu (na jiném místě se mluví o louce) Židům votickým, která jest u rybníka pod Vápenkou ke hřbitovu. Bývalý soudní adjunkt Jakubička ve svých spisech „Děje a místopis okresu Votického“ (rukopis v majetku města Votic) je toho mínění, že židé votičtí, i tudíž načeraďští a hořepečičtí, tu louku koupili k rozšíření stávajícího již staršího hřbitova, čím chce dokázat i větší stáří o. ž. ve V.

Že ve V. bydlelo již v té době více Židů, vysvitá též z krátkého extraktu²⁾, z výtazku, co odváděli žid. starší v Praze na různých hlavních daních od Židů venkovských do komory české, v kterých městech a osadách Židů se zdržují, kolik jich poriznu se tau

Dolejší brána mezi dmyi č. II. a III.

nalézalo a ke zdanění popsáno bylo. Bylo jich v r. 1570 napočteno 12½ osob. Poněvadž „suma všech ku zdanění sepsaných osob“ obnášela 413 osob. ie vidno, že

rovaný situační plánec s kresbami domů, českou legendou (popisem) a městskou pečeti. Na zadní straně nese následující poznámku:

„Krag Beraunský
Mappa neb Grundt Ryss
Města Woticze.

Jak kostela farního tak znamení kláštera Františkánského jak daleko vynacházejí se sídla neb byty žid. zvlášť Synagogy neb školy jejich vše na provaze neb lokte míry Pražské u přítomnosti mě podepsaného jakožto ten čas téhož panství důchodního, též i u přítomnosti úředních osob tého města Woticze skrze měříče zemského vyměřeno bylo jakož tuto zdruhé strany následuje.

A že tomu tak a ne jináč učiněno jest, to my na dobré svědomí své a naše berame a podpisy, též užívajícími sekrety a pečeti městskou vědomě stvrzujeme, jež se stalo v městě Wotici dne 30. Juny Anno 1727.

miesta Purgmistr a rada Wottiz

Jan Fr. Sixta,
důchodní.

Frantz Ant. Ig. Konopa,
zemský měřič.

ženicha	Jméno	nevěsty	Datum povolení k sňatku
Israel Moises	Retle z Neustupova		29. dubna 1761
Samuel Löbl	Sláva z Udlic		9. června 1761
Goldschmid			
Joachym	Chejle		2. dubna 1762
Judas Löbl	Bela ze Strkovic		12. srpna 1762
Eliáš Abram	Reitze z Votic		5. června 1763
Veselický			
Wolf	Mirl ze Světlé		30. října 1765
Wolf Jonáš	Cheje Rifke		3. listop. 1767
Abraham Sigmund	Ester z Humpolce		23. listop. 1768
Aron Beer	Tieschl z Koblů		29. ledna 1771
Schulem Isak	Libella		12. února 1773
Jakub Wolff	Pessl z Libně		12. října 1773
Josef Martin	Cheile Jerusalem		12. října 1773
Arnstein			
Simon Wolf	Bela z Tršavy		22. pros. 1777
Jakub Srole	Sorl ze Slatňan		22. pros. 1777
Jakub	Malke z Udlic		19. října 1779
Löbl	Ester z Svihova		1. listop. 1779
Marek Samuel	Franzl z Votic		14. pros. 1799
Abraham Heršl	Malka z Bešic		20. srpna 1781
Marek Filip	Lizet z Janovic		1782
Aron Samuel	Chejle z Wobřiz		6. května 1783
Salamon Löbl	Traindl z Jenkova		8. srpna 1783

V té době (1731) vypukl ve dvě hodiny s půlnocí oheň, jemuž padlo 65 domů křesťanských a 17 židovských za oběť. Dne 31. října 1746 potkalo město V. opět velké neštěstí požárem²⁵⁾, jež v 8 hodin navečer v zámecké kuchyni vypukl, při prudkém větru hlavní část hraběcího zámku s nářadím pohltit, celou téměř ulici Tábořskou (Kouřimskou) i Kořenskou (Poštovní) [Kořenský Bohuslav z Terešova koupil r. 1631 dne 3. září dům měšťana Vita Paseckého, který za příchodu vojska Waldšteina v jedné noci 1625 i s rodinou z Votic ujel pro své náboženství], pak všechny čtyři strany na náměstí i s radním domem zničil. Vyhořelo 38 křesťanských, 7 žid. domů, takže se škoda na 40.234 zlatých páchla. V roku 1788 panoval na V. František Ernest hrabě z Wrtyb, byl tehdy ve V. 173 křesťanských a 17 žid. domů, celkem 190 a obyvatelů 1279, z toho 522 mužů křesťanských, 111 žid., celkem 633 mužů, pak 557 křesťanských a 84 židovských žen, dohromady 641 žen. Žid. rodin bydlelo ve V. (1788) 15: Eisenstein, Reich, Arnsteiner, Šálek, Jerusalem, Trávníček, Kominik, Suchářípa a Freund.

V r. 1789 a konečně v žid. systematickým patentu z 3. srpna r. 1797 bylo nařazeno, by byl v Čechách ustanoven počet mužů, kteří se žení a založí rodinu. Tento počet tak zvaných „Familienstellen“ (rodinných míst) byl ustanoven na 8600. Dle uvedeného žid. patentu z 3. srpna 1797 mělo být dáno povolení ku pobytu jen v místech takových, kde Židé byli v r. 1725 trpění. Guberniální (místodržitelská) registratura byla nařazena de dato v Praze dne 10. června 1790, podepsaným Ludvíkem hrabětem Cavrianim, poukázána²⁶⁾, by vedla o povoleních k uzavření sňatků židovských zvláštní seznam pro povolený počet 8606 zvlášť oddělené pražské a venkovské kraje dle jmen, míst a panství.

V II. svazku²⁴⁾ povolení k uzavření sňatků žid. na panství voticích v kraji berounském jsou zapsáni (vesměš z Votic):

Kominik Enoch, 30. listopadu 1790,
Hübscher Wolf, 21. dubna 1791,
Kominik Michal, 27. září 1791,
Stein Volf, 24. listopadu 1791,

Bloch Eliáš, 29. března 1792,
Freund Marek, 19. dubna 1792,
Fuchs Volf, 16. června 1792,
Diemont Daniel, 6. ledna 1793,
Diemont Samuel, 23. srpna 1793,
Quasler David, 16. září 1793,
Ahrensteiner Wolf, 20. ledna 1794,
Eisenstein Josef, 5. června 1794,
Gans Filip, vdovec, 2. února 1795,
Fischer Josef, 20. dubna 1795,
Diamant Daniel, 14. ledna 1795,
Bondy Wolf, 6. srpna 1795,
Eisner Marek, 25. července 1796,
Ganß Isak, 6. července 1797,
Kann Selig, 2. ledna 1797,
Stummer Marek, 23. července 1798,
Fuchs Natan, 16. listopadu 1799,
Freund Abraham, 18. února 1800,
Eisner Jakub, 12. února 1800,
Eisner Marek, 15. ledna 1801,
Kominik Wolf, 25. května 1801,
Fischer Salomoun, 8. prosince 1801,
Gans Heršl, 22. prosince 1801,
Eisner Matias, 23. března 1802,
Gans Moses, 8. srpna 1802,
Kominik Enoch, 16. srpna 1802,
Arnsteiner Juda, 18. ledna 1803,
Berger Wolf, 3. září 1803,
Diamond Salomoun, 1. dubna 1804,
Jerusalem Abraham, 22. prosince 1804.

Svazek III.²⁵⁾ obsahuje následující povolení k uzavření sňatků:

Bernstein Josef, 11. července 1806,
Arensteiner Josef, 3. prosince 1806,
Gans Enoch, 30. srpna 1807,
Berger Josef, 29. února 1808,
Bondí Jakub, 15. července 1808,
Schalek Abraham, 15. června 1808,
Fischer Josef, 22. října 1808,
Reich Heršl, 22. května 1809,
Arensteiner Simon, 15. dubna 1810,
Eisenstein Josef, 18. dubna 1810,
Suchářípa Wolf, 31. července 1810,
Arensteiner Wolf, 19. dubna 1811,
Theiner Michal, 24. června 1811,
Arensteiner Natan, 31. května 1814,
Priester Marek, 23. července 1814.

Seznam židovských rodin v kraji berounském.

Voticé vykazovaly v r. 1794:

1 číslo, obnovené, je jako přírůstek obsaženo. Počet rodin v městě Voticích 44, vesměš Židé ochranní.

Ke stálé evidenci majitelů těchto rodinných míst a jich eventuelních změn bylo gubernium poukázáno na základě § 27 žid. patentu, by sobě dalo předložit ze všech míst království seznam dokumentovaný všech žid. míst rodinných (Juden-Familien-Consignation), jej opravilo a každému panství (dominiu) výtah zaslalo, by se dle něho řídilo. Tak povstala dvojitá čísla pro každou rodinu, totiž běžné v celém království a druhé, pod kterým rodina na svém ochranném panství byla zanešena (numerus localis); ani jedno ani druhé nesmělo být překročeno (dle gubern. nařízení z 19. června 1788 a dvojnásobného dekretu z 11. ledna 1793).

Tak povstaly konsignace žid. rodin v království. Byly založeny r. 1795 a dokončeny r. 1799. Podáváme následovně:

Konsignaci židovských rodin kraje berounského z r. 1799²⁶⁾.
Panství votické
Dominium votické 50 rodin žid.

Seznam žid. rodin na tom panství žijících.

Jméno křesťanů a příjmení	Obdrželi konsens voticé na panství a kdy?	Počet rodin
Isak Arenstein	Voticé 1790	1
Josef Arenstein	" 1774	1
Abraham Eisner	" 1796	1
Bernard Hübscher, zemřel	" 1765	1
1. syn Volf, ženatý, jeho	" 1791	
1. syn Michal, ženatý	" 1819	
Dle gubern. dekretu 11. pros. 1819 Michal se oženil.		
Mates Heitzl	" 1782	1
Selig Theiner	" 1788	1
1. syn Bernard, ženatý	" 1816	
Selig Klein	" 1755	1
(Wolf Klein, vymřel, na jeho místě)	" 1755	1
Nathan Arensteiner, ženatý	" 1819	
(Wolf Stein, vymřel, na jeho místě)	" 1790	1
Marek Theiner, ženatý	" 1819	
Dle gubern. dekretu z 23. dubna 1819.		
Wolf Fischer	" 1769	1
Enoch Kominik	" 1792	1
1. syn Josef	" 1779	1
Jakub Theiner	" 1779	
1. syn Michal	" 1756	1
Marek Fuchs	" 1792	
1. syn Volf, ženatý	" 1792	1
jeho 1. syn Abraham, svobodný	" 1758	
Juda Diamant	" 1795	1
1. syn Daniel, ženatý	" 1795	
jeho 1. syn Bernard	" 1793	1
Samuel Diamant	" 1793	
1. syn Michal Diamant	" 1778	1
Jakub Fischer	" 1808	
1. jeho syn Josef	" 1778	1
Josef Eisenstein	" 1793	
Dle č. 33.534 gubern. dekretu z roku 1808.		
Josef Eisenstein	" 1793	1
1. syn Jakub	" 1778	
Šimon Suchářípa	" 1808	1
jeho 1. syn Jakub, ženatý	" 1763	
Judas Singer, místo uprázdněné	" 1819	1
nástupce Gabriel Adler, ženatý	" 1819	
Dle gubern. dekretu ze 23. března 1819.		
Wolf Gans	" 1765	1
Syn Isak Gans.	" 1782	1
Markus Schalek	" 1808	
Abraham Schalek, ženatý	" 1786	1
Anna Bürgerin recte Bergerin	" 1803	
1. syn Wolf Berger, ženatý	" 1752	1
Josef Travnicek	" 1789	
1. syn Abraham, ženatý	" 1767	1
jeho 1. syn Natan	" 1809	
Samuel Reich	" 1780	1
1. syn Heršl	" 1794	
Juda Arensteiner	" 1780	1
Wolf Arensteiner	" 1794	1

Jeden žid. dům na náměstí v řadě ostatních křesťanských domů, mezi ním a sousedním žid. ulička s branou t. zv. dolejší. Blízko něho v západní části spáleniště čtyři bývalých žid. domů vedle sebe a vedle nich spáleniště někdejší synagogy. V blízkosti žid. ulice ze dvou řad žid. domů, z nichž jedna řada byla tehdy spáleništěm. Žid. domů bylo asi pro 30 žid. rodin. Na severovýchodním konci města koželuzny se žid. obydlí. Blízko nich jeden žid. domek zcela za městem a dle hřbitov. Vrchost hodlala donutit Zida Klabera, aby prodal do křesťanských rukou svůj dům na náměstí, aby se vystěhoval z města. Vyhořelou synagogu hodlala vrchnost postavit jinde, na vzdálenějším konci města²⁹⁾.

Zvláštní pozornost věnovala státní správa vždy proti množení se Židů, ke kterému účelu bylo vydáno již v době starší několik zákonů, kterými žid. manželství byla omezena. Patent ze 16. října 1726 nařídil, že ode dne uveřejnění jeho Židé toho času ženatí nebo ovdovělí, kteří mají děti mají být považováni co patres familias (otcové rodin) a jen jedinému jich synu je dovoleno ženiti se. Druzí mohou mimo zemi, kde a kdy chtějí, se usaditi a oženiti, a jsou považováni za qua exteri (cizozemce). Rodiny, kde jsou jen doery, pokládají se za vymřelé. Později bylo dovoleno, by u Židů, kteří platili ročně 1000 zlatých daní, mohli se ženiti tři synové, platili-li 500 zlatých, dva synové. Povolení ku sňatku, které na začátku platnosti toho patentu bylo přenecháno úřadům, bylo později vyhrazeno jen zemskému úřadu.

V I. svazku indexu o sňatcích žid.²¹⁾ nalézáme na panství voticích v kraji berounském následující snoubenci:

ženicha	Jméno	nevěsty	Datum povolení k sňatku
Benjamin Fassl	Ester Pollak z Votic		1. března 1736
Aron Löbl Lazar	Alžběta ze Lhotky		17. pros. 1736
Moises Markus	Majdalena z Březnic		10. února 1738
Karsche Moises	Eva z Neustupova		4. pros. 1753
Lipman Stamborg	Běta Pohl z Prahy		2. června 1755
Löbl Moises	Alena z Votic		9. května 1760
Jachym Heršl	Rikel z Královic		29. dubna 1761

Jméno křestní a příjmení	Udružení konsens ku sňatku na panství a kdy?	rozet žid. rodin	Jméno křestní a příjmení	Udružení konsens ku sňatku na panství a kdy?	Počet žid. rodin
Nathan Gans	Votice	1757	1	Jakub Eisner	Votice 1800
Samuel Jerusalem	"	1785	1	Salamoun Fischer	" 1801
jeho 1. syn Abraham, ženatý	"	1804		1. syn Wolf	" 1801
jeho 1. syn Isak	"	1785	1	Heršl Gans	" 1801
Wolf Eisenstein	"	1815		Elias Stein	" 1789
jeho 1. syn Moises, ženatý	"	1792	1	1. syn Josef, ženatý	" 1819
Markus Freund	"	1792		Michal Kominik	" 1816
jeho 1. syn Abraham, ženatý	"	1819	1. syn Lazar, ženatý	" 1795	
Abraham Kominik	"	1781	1	Filip Gans	" 1795
Wolf Bruster, zemřel	"	1789	1	1. syn Jachym	" 1793
na jeho místo Eliáš Stein, ženatý	"	1785		David Quasler	" 1793
Juda Manheimer	"	1783	1		
Selig Eisner	"	1792	1		
Rebeka Stürmerová	"	1768	1		
1. syn Marek, ženatý	"	1798			
jeho 1. syn Wolf	"	1782	1		
Vit Kohlmann, panství Hluboká, kraj budějovický	"	1782	1		
[Alžběta Berglerova, l. syn Samuel vymazán 14. pros. 1819 a v Horažďovicích zanešen.]	Horazďovice		1		
Samson Koliner, ves Zahradka, panství voticke	Votice	1778	1		
1. syn Salamoun, ženatý v kraji rakovnickém					
Adam Bernstein, Smichov, pod jurisdikcí kraje rakovnického	"	1771	1		
Marek Zänker, Pravonín, čáslav- ský kraj	"	1760	1		
Jakub Menzl, Nový Prachňan, ves u Pravonína	"	1789	1		
Jakub Mandelík, Schušice, panství v kraji čáslavském	"	1740	1		
[Aron Hecht, Bernartice, kraj tá- borský			1		
vymazán 14. ledna 1830 dle gubern. dekretnu, poněvadž se nalézá u len. dvora Planá.]					
Marek Klinberger, panství Mladá Vožice v kraji táborském	"	1770	1		
obsazeno Zachariášem Fischerem					
Urban Kominik, panství Neustu- pov, kraj táborský	"	1735	1		
jeho místo obsazeno Samuelem Theinerem					
Dle dekretu gubern. 14. února 1815.					
Wolf Priester, Chotěšany, kraj kounínský	"	1788	1		
1. syn Marek, ženatý	"	1814			
Eliáš Ploch, Řimovice, kraj kou- rínský	"	1792	1		
Samuel Singer, panství Michle, kraj kounínský	"	1783	1		
1. syn Jakub, ženatý	"	1819			
Jachym Klein, Vysočany, kořim- ský kraj	"	1761	1		
Marek Sommer, Švendla, čáslav- ský kraj	"	1778	1		
suma		50			

* Seznam z r. 1811 obsahuje jen několik změn, proto jej ne-
přinášíme.

Ve schůzi zemského gubernia dne 8. června 1843
byla následující odpověď usnesena:

Berounskému král. krajskému úřadu.

Neftalimu Arensteinu, počtve prvorozenému synu
votickeho šucovního Žida a filianta Natana Aren-
steina, udílí se povolení ku postavení svatebních nebes
s Zidovkou Mári Majdalenou Eisnerovou, dezerou Jo-
sefa Eisnera z V., do otcovského místa filianta pod
podmínkou, že p řed uzavřením sňatku oddací ta-
belu s fasi podá o majetku jak jim, tak nevěstou per
150 fl. konv. mince vykázánem, tudíž celkem 300 fl.
konv. mince, z toho na tři následující léta dané na
hotovosti složí nebo soudně zajistí a poplatek za po-
stavení svatebních nebes v obnosu 10 fl. vid. měny
k rukám zemského žid. domestikálního fondu u kraj-
ské pokladny složí.

Podotýká se, že rodiče žadatele dne 6. září 1814
byli oddáni.

Gub. rada Fürstenberg.

Hlady prošla též následující žádost: Berounský
c. k. krajský úřad podává zprávu zemskému guberniu
č. 2588 o zakročení votickeho vrchního úřadu o svo-
lení k sňatku Israela²⁹⁾, třetího rozeného syna Isaka
Arneista a nevěsty Františky Gutmannové z města
Tábora propůjčením uvolněného místa filianta po
Marku Theinerovi.

V Praze dne 13. dubna 1838.

Protokol je též podepsán vdovou po Marku Thei-
nerovi.

Úředník Vischin. Adam Reinisch, svědek.

Vopalka, aktuar. Natan Jerusalem, požádaný svědek.

Úmrtní list vystavil městský farář Josef Roštlapil
dne 23. března 1838, čímž potvrzuje úmrtí Jakuba,
2 roky starého jediného synka. M. Jerusalem, před-
stavený a matrikář, potvrzuje, že Marek Theiner
předp. 8. února 1832 a byl pochován na hřbitově dle
předpisu žid. zákona. Toto potvrdil 4. srpna 1834
farář Roštlapil.

Nadešel r. 1848 a s ním jaro svobody. Selský lid se
opřel proti robotě, občanský stav povstal proti ob-
mezení svých práv politických a duševních, při čemž
pražské studenstvo mu bylo nápomocno. Byl to žid.
medik Ludvík August Frankl, mladý básník z Chrástu
v Čechách, který sepsal na barikádách písně Vidně
první básně necensurovanou! I Židům českým nade-
šla lepší doba. Arcif první vánky toho povstání, té
revoluce, jim přinesly ještě těžké chvíle. Bouře proti
nim byla vyvolána nesvědčivými živly, které ze zásti
konkurenční proti nim i ten dobrý lid jihočeský po-
štvaly. V blízkém Benešově³¹⁾ jednoho dne Židům vy-
tloukli okna, začali obchody plenit a Židy z města
vyhánět. I mezi obyvateli ve V. povstalo velké roz-
čilení, když několik lidí, chtějících ze vzbourění těžiti,
vymyšlenými klepy proti Židům švalo. Židé, bojíce
se, že budou od rozvášněného lidu přepadeni a týráni,
dali si na horním konci náměstí v žid. městě důkladná
vrata zasaditi, která v noci zamykali a po každé pevně
zatarasili. Když však vrění mezi lidem neutuchlo, žádal
krajský úřad za pomoc a ochranu z Prahy. Do V. kraj-
ský komisař Putzlocher, zvaný z r. 1836, když vy-
stál lid selský v okolních vesnicích a táhl proti vřes-
nosti zámku, které přif, dobrovolně dané, vzepřel se
dále dávat. (Tehdy bylo i vojsko povoláno, hodné
sedláků a selek zatčeno. Nějaký Gansova komisař
Putzlocherovi vyzradila několik účastníků této bouře,
při čemž ho titulovala Lochputzer. Na omyl upozor-
něna, odpověděla: „Loch napřed nebo vzadu, to je mi

jedno.“ V němčině „Loch“ znamená díru.) Komisař
Putzlocher svolal do radničního domu přednější
měšťany z národní gardy, žádal je, aby zabránili,
by se podobné výtržnosti, jako v Benešově, ve V. ne-
staly. Shromážděný lid městský hrozivě zvedal pěsti,
a hned nato se ozývaly výkřiky, že krajský komisař
a vrchnost vždy Židům přáli, kdežto měšťané a sed-
láci jen utlačováni byli. Syndikus (notář) Schwarzer
mluvil proti těmto výčitkám, a tím rozvášněnost jen
zvětšil. Ze zástupu počali mávati holemi a náhle
někdo zvolal: „Vyhodte ho z okna!“ Schwarzer zbledl
a Putzlocher se třásl jako osyka. Putzlocher, vida státi
u okna obecního staršího Františka Hochmanna, který
požíval u lidu velké vážnosti, prosil ho se sepatýma
rukama, aby nenechal dojiti k nějakým násilnostem.
Hochmann skutečně upokojil rozvášněný lid, který se
pak v klidu rozešel. Židé si oddychli a Putzlocher
z města odejel, jsa rád, že to tak dobře dopadlo.

Na úsvitu nové doby i Židům se uvolnilo; úplná
rovnoprávnost však a svoboda, vejtí v manželství bez
rozdílu — ať filiant nebo ne, byla jim poskytnuta
teprve ústavním zákonem let šedesátých. Mohli jít
v letech padesátých kupovati křesťanské domy
v městě, v nich se usazovali a volně býdleti s křesťany,
což jim bylo již v r. 1811 usnadněno. Obnášel-li počet
žid. rodin (familiantů) v r. 1799 54, stoupl v r. 1852
ve městě V. již na 89³²⁾.

Krátkou epizodu tvořili prusí vojáci, kteří táhli
po prohrané bitvě Rakousku u Králové Hradce
v r. 1866 Voticemi k severu. Tehda ztratili státní
úřady hlavu, okresní hejtmáni z V. a Příbrami přehli,
četnictvo opustilo své stanice a lid způl na ně po-
pěky hanlivě: Utíkejte, Prajzi jdou, oni jsou už za
vodou, černý Leibl taky jde, ten je veselek zavede ...

Po pruském vojsku přišla choléra, která ne-
úprosně řádila jak mezi lidem křesťanským, tak i ži-
dovským. Touto metlou trpěly bohoslužby a středy se
našli lidé, kteří mřeli na hřbitov dopravili. Úřady a
lékaři byli proti tomu moru bezmocni. Lid jinak ne-
věřil, než že mu byl dán jed, aby byl vyhuben. Proto
také nedbal zdravotních zařízení, a v pádu onemoc-
nění odmítal léky. Přes to, že mor pokosil i hodné
Židů, pověřený lid i mezi Židy hledal trávice.

Politické jaro, éra svobody, mělo vliv i na hospo-
dářský rozmach. Následujících 30 let může se považo-
vati za kulminaci bod města. Z blízkého i vzdáleně-
jšího okolí přijeli denně formani a nakládali zboží,
koupené různými obchodníky menšími. Ve V. tehdy
kvetly obchody. Z velkých podniků uvádíme jedinou
továrnu na luhoviny a ocet, kterou založil v r. 1837
Šimon Arnstein a v letech, o nichž vypravujeme, roz-
šířil syn jeho podnikavý Bedřich Arnstein; když se
z V. odstěhoval, převzal ji v letech osmdesátých nej-
starší syn Hynek, vážený to měšťan, který byl, jako
jeho předkové, starostou ž. o., členem obchodní ko-
mory v Budějovicích, okresního výboru a městské
rady ve V. a starostou obchodního gremia. Nynější
majitel Mořic a František Klein. Daleko známé byly
obchody „U Pepičky“, o kterém budeme ještě pojed-
návat. „U železníků“ (i „na schůdkách“ zvaném)
Efraima Arneista a jeho manželky Anny; po jich
přesídlení do Prahy vedl obchod jejich syn Josef do
roku 1902, kdy dům i obchod koupili od něho bratři
Blochové z Písku. Chvalné známé i za hranicemi byly
velkoobchody perim, vlnou a kůžemi Noš, Berger
(Wolf Berger, po jeho přesídlení do Prahy Sigmund
Glaser, nyní též v Praze) a Neftali Arnstein (pak syn
Josef Arnstein), kterým celá řada „housírníků“ sku-
povala po obcích zboží; z těchto jmenujeme zvláště:
Wolf Eisenstein, Leopold Fuchs, Ain Beer Freund,
Wolf Freund, Abraham Gans, Chajim Gans, Alois

metzker, Jonas a Ivan Sucharipa; mimo těch zabývali se obchodem peřím i obchodníci jiným zbožím, jako Lazar Gans, Marek Schalek. Z dalších větších obchodů uvádíme: David Freund (pak Lev Flusser, nyní Kalina), Josef Theiner a Julius (syn jeho), Leopold Stümmer, bratři Rindlerové, Leopold (Josef) Fischer, Mathilda Freund-Plohnová, Emil Ganz a z menších Filip Gans (Karolina), Adam Gans, Michal Kahn a Daniel Singer. Větší feznici té doby byli Jakub Priester, Emanuel (Hynek) Priester a Mořic Klein, který již navázal styky s pražskými velkoobchodníky, a Klinger. Pečivo (housky a chléb) pekli Pereles, po něm Jakub Reinish, jen chléb J. Kominík v Tábořské ul. a Sorel Steinová v Zidech, která pekla doma zadělaný chléb a pekáčky (buchty, vánočky, barchesy) a tak zv. „šolet“ (chaud lit), každý pátek, sobotní to jidlo z rýže (krup), hrachu s husím masem. Optikem byl Mojiš Gans a Abraham Kollmann, jehož žena prodávala školní pomůcky, kožišníkem Juda (Leopold) Berger, obuvníkem Chajmele Fischer, z jehož okem zněl zpěv kostů a veselých tovaryšů, ještě ve V. zijících bratři Neuberg. V zimě vázal Matěj Reich knihy, od jara do podzimu dělal úředního polního hlídače, klempř Emanuel Plechner tloukl hřmotně proti škole, neďbaje vyučování, do plechu, když vyklepával domovní roury, sklenář Filip Loewy u kláštera zasklival okna, obrazy a prodával nádobí, jeho konkurent Vogl v Zidech byl i hodinářem, Katy Šalková vyráběla závorové a vanilkové pečivo, též i dorty a na velkonoce chvalně známé magrony. Sali Freundová zabývala se sýrařstvím, Josef Stein a Resa Kominiková zosobili občanstvo zeleninou a ovocem. Typickou figurou byl Filip Stein, který první „založil“ ve V. obchod novinami, obcházaje domy a hospody původně s úředním Pražským deníkem a Prager Abendblattem.

Racionelním zpracováním půdy stali se vzornými hospodáři židovští nájemci dvorů v kraji voticském, z nichž byli významnější: Leopold Lederer (pak Adolf Lederer) a Gustav Krása ve V., Mořic Pollak v Semtině, Viktor Pollak (Semtín, nyní v Mostu), Jerusalem a jeho nástupci König, Holzer v Hostišově, Robitschek v Otradovicích, Pešek v Janovicích, Winternitz a Rudolf Teller ve Smilkově, Reichler a Šnábíl v Křešicích, Fried a Weinstein na Beztahově, Leopold Pollak v Olbramovicích, Krása z Voračic, David Rosenzweig v Zálesi a j. Že té doby kvetl i obchod obilní, leží na bílé dni, z jehož zástupců jmenujeme zvláště firmy: Bedřich ArNSTEIN, David ArNSTEIN a jeho syn Adolf, zasloužilý jak o obec žid., tak i o město a hasičství, David Freund, Leop. Stümmer, Marek Schalek.

Ústavním životem byla Židům umožněna i účast v městském zastupitelstvu, v němž zasedali nanejvýše velkostatku V. Adolf Lederer a právě jmenovaný Adolf ArNSTEIN. Větší zájem jak pro život v o. ž., tak i v městě zorganizoval MUDr. Alexander Schwarz, který po smrti šlechtického lékaře dra Karla Horna se ve V. (1894) usadil a jako lékař vzdělaný lidumilně zde působil až do r. 1913. On pečoval o vodovod, kanalizaci a zdravotnictví v městě. Již v roce 1896 zasedal v městském zastupitelstvu Hynek ArNSTEIN, Eduard ArNSTEIN a Julius Theiner. Od r. 1904 do r. 1913 byl dr. Schwarz členem městské rady. Jeho předstílení do Prahy bylo ztrátou jak pro o. ž. ve V., tak i pro město samé; neboť se těšil velké oblibě ve všech vrstvách obyvatelstva pro svou obětavou, ryzí povahu. Nyní zasedá v městské radě p. O. Bloch a v městském zastupitelstvu Alois Kauders.

Ke konci této kapitoly budíž poukázáno též na společnou práci votických Židů s křesťany ve sboru hasič-

skem. Již při založení spolku před sedesati lety hájili se Židé ke spolupráci a mezi prvními členy zakládajícími čtete jména: Feznik Mořic Klein, koželuh Trávníček, kupec Daniel Singer; během času byli činnými členy spolku: Leop. Fuchs, Mořic Eisenstein, Leopold Stümmer, Josef Efraim ArNSTEIN, Josef Nef-tali ArNSTEIN, Adolf ArNSTEIN a Josef ArNSTEIN (od Davidků), Mořic Freund, Julius Freund, Adolf Her-man, Julius Theiner, Emil Ganz a jini.

Židovská obec

podléhala předpisům a zákonům všeobecným, jen co se týče jich náb. života a berně žid., volila si své starší a feditele berně ze svých řad. V gruntovních knihách setkali jsme se s různými jich zástupci; tak byl v r. 1625 Volf Žid starším všeho Židovstva. Schmajer Josef, žid. představený a deputovaný země (zemř. r. 1756), Jakub Löbl Kominík (Liber Albis B. fol. 516) byl zdejší sučovní Žid, představený, žid. starší, tabák-trafficant, ArNSTEIN Israel byl v r. 1786 deputovaný kraje a 14. září 1791 skládal ředitel berně Natan ArNSTEIN kauce na dům č. IV. Téhož podpis „Nathan ArNSTEIN Wottitzer“ se nalézá na kolínské listině zástupců zemského Židovstva ze dne 12. února 1767²³⁾. Je želeť, že při požárech, kterými jak synagoga, tak i žid. domy tak často lehly popelem, nezachovaly se na naši dobu nižádné písemné doklady o životě ž. o. Ano i novodobá kronika, sestavená velkou pilí říd. učitele žid. školy Marka Neumanna, vzala za své — ztratila se, takže nemáme ani protokolů, dle kterých bychom mohli sledovati dějiny votické o. ž. v posledních 60 letech. Ukolem výboru obce náb. bylo pečovati o synagogu, školu, hřbitov a ritus žid. Během doby, zvláště v posledních desetiletích, okruh jeho působnosti se valně zužil. Žid. obyvatelstva ubývá a tím i poplatníků, takže výdaje se musí přizpůsobiti příjmům. Ke cti poplatníků, jichž bylo v r. 1930 celkem 51, budíž uvedeno, že všichni se dobrovolně zdanili, by udrželi a zachránili, co se zachrániti ještě dá. Tehdy obnášely výdaje 22.000 Kč, a byly kryty z důchodů: nájem kostelních sedadel, daň náboženská, výnos činné z domů obcí náležejících a louky ve Jedlinách. Tato louka byla věnována jako nadace ku památce zesnulého votického měšťana a obchodníka Nathana Isaka ArNSTEINA a jeho manželky Josefy (Pepičky) od jich syna Josefa ArNSTEINA, obchodníka v Benešově, a vnuka Edvarda, syna posledního, ve V. v r. 1892.

Zmínili jsme se již v kapitole předešlé, proč význam města V. proti okolním městům jako Sedlcany, Benešov a Tábor klesl. Ubylo během posledního půlstoletí obyvatelstva v městě, zvláště citlivě ale v o. ž., o čem nás poučuje přehled, pořízený v státním ústavě statistickém v Praze.

Při sčítání lidu bylo napočteno v okresu voticském a ve městě Voticích:

1869	v okrese	20.925	obyv.,	1015	Židů,
	ve městě	2.492	„	340	„
1880	v okrese	19.597	„	757	„
	ve městě	2.332	„	340	„
1890	v okrese	19.422	„	596	„
	ve městě	2.139	„	251	„
1900	v okrese	18.611	„	500	„
	ve městě	2.186	„	239	„
1910	v okrese	17.960	„	348	„
	ve městě	2.187	„	163	„
1921	v okrese	17.756	„	224	„
	ve městě	2.136	„	114	„
1930	v okrese	16.598	„	159	„
	ve městě	2.068	„	76	„

Obnáší tedy úbytek obyvatelstva od r. 1869 do r. 1930 v okrese 20·68% obyv., 84·34% Židů, ve městě 17·02% obyv., 77·65% Židů.

Tento zjev není ojedinělý, vyskytuje se skoro ve všech žid. obcích v menších městech, odkud Židé se vystěhovali do větších měst, jichž přírůstek židovský nastal přílivem Židů z venkova. Mladá generace žid. tíhne do velkého města. Úbytek porodů u Židů, smíšená manželství, hojně vystupování ze svazu náboženského atd. vysvětlují tento zjev. A do míst uprázdněných vstupují jen zřídka opět Židé, buď zůstanou prázdná neb zabere je živel křesťanský, což nejlépe vidíme ve V., kde obchod přechází z rukou žid. do majetku příručí křesťanských, vyučivších se u šéfu žid. A tak se hroutí i žid. obec náb. ve V. a její výbor stěží ji ještě drží pohromadě.

Židovští představení v posledním století.

Tak kolem r. 1750 setkáváme se s rodem Arensteinerů ve V., kteří během času jméno své pozměnili

Simon ArNSTEIN

Bedřich ArNSTEIN

v ArNSTEIN. Nepřišli s prázdnými rukama do V., jak rodná tradice vypravuje, a není tudíž divu, že při své podnikavosti vydobyli si přední místo v obci. Ke konci 18. století byl Josef Arensteiner nejbohatším občanem ve V. Měl obchod železářský, se střížným zbožím a byl majitelem koželuhy na Valše. Jak on, tak i Nathan Arenstein byli vedoucími v obci žid. V 19. století byly tři generace ArNSTEINů z „fabriky“ (vinopalové) důvěrou svých souvěrců vyznamenáni, by se ujali starostenství žid. o. votické.

Simon ArNSTEIN

narodil se 31. srpna 1790 jako syn Isaka ArNSTEINA. Z dokumentu, který se nalézá v rukou jeho vnuka Viktora ArNSTEINA, majitele mlýna v Unhošti, vysvítá, že vrchnostenský úřad votický dává sučovnímu Židu fámiliantu Simonu ArNSTEINovi 31. prosince 1832 na základě mistrovského listu česlavského cechu koželuhského ze dne 22. února 1824 svolení k obchodu juchtovou kůží librovkou (Pfundleder). V r. 1837 koupil Simon ArNSTEIN vinopalnu, která byla 17. září 1794 Jáchymem Levým prodána Marku Meiselovi Vinopalníkem byl obyčejně Žid, kterému vrchnost vinopalnu pronajímala. Často byl vinopalník i nájemcem dvora, ano i jeho majitelem a vyráběl též kromě libu kořalky „rosolky“ a jiné likéry. Simon ArNSTEIN pečoval v těžkých dobách tehdejších vzorně o žid. obec votickou. Zemřel v pozehnaném věku 81 let v r. 1870, když byl býval vše dříve předal svému synu.

Bedřich ArNSTEIN,

roz. 13. července 1822, převzal po otcí i starostenství obce žid., kde uplatnil pokrokové své smýšlení zvláště na poli školském. On přistával na původně přezímanou školu žid. patro (1864) a zařídil za přičinou stranice

kých roztržek mezi členstvem obce ve svém domě v r. 1872 tak zvanou švédskou školu a pověřil jejímu řízením znamenitého pedagoga Davida Wurmfelda. Tento však byl povolán do Prahy a opustil své působení ve V., načež došlo opět k sloučení obou škol votických. Bedřich ArNSTEIN byl mužem šlechtetným, štedrým a přes svou pokrokovost i pobožným. V r. 1866 věnoval pro kostel žid. oponu před schránku úmluvy ze sametu tmavozeleného, začal mu nejen obec, ale i spolek mládeže žid., projevili díky. Bedřich ArNSTEIN byl i jinak podnikavý, stavěl i okresu silnice, na rynku voticckém přestavěl (1875) starou hospodu „U černého koňáčka“, otcem Šimonem v r. 1852 koupou, v moderní, jednopatrový hotel a j. v. V r. 1879 se s rodinou odstěhoval do Prahy, kde jeho zeť, člen pražské obchodní komory, Hynek ArNSTEIN (syn Isakela ArNSTEINA), vedl obilní firmu Bedř. ArNSTEIN a spol., a po nějakém čase do Vídně, kde 4. listopadu 1897 v věku 75 let zemřel. Zanechal mimo staršího syna Hynka ArNSTEINA, o kterém bude níže psáno, mladšího syna Viktora ArNSTEINA, roz. 1866. Po studiích na střední a obchodní škole v Praze a Magdeburku (Děvíně) ujal se vedení válcového mlýna v Cisté, který před nějakým časem převzal syn Bedřich, kdežto otec s druhým synem Dr. Phil. Karlem ArNSTEINEM (který pro Goethovo vydání české prof. O. Fischera pořídil překlad „Italské cesty“) spravují mlýn v Unhošti. Třetí syn ArNSTEIN je nájemce dvora (Středokluky u Kladna). Viktor ArNSTEIN podporuje ve smyslu svého otce a dobrodručené, velkomyslné matky nejen akce všeobecné, on nezapomíná nikdy na své rodiště V., pro které má i ve spolkou rodáků votických v Praze vždy štědrou ruku. Znamenáváme ještě, že syn uvedeného komorního rady Hynka (Isakela) ArNSTEINA dr. Robert ArNSTEIN po několika desetiletí blahodárně a obětavě působí jako vchlasný lékař v Karlíně.

Hynek ArNSTEIN

Edouard ArNSTEIN

Hynek ArNSTEIN,

syn Bedřicha ArNSTEINA, byl třetí člen z rodu ArNSTEINů „z fabriky“, jak lid ještě dnes všeobecně jmenuje továrnu na likéry a ocet, který řídil osudy žid. obce náb. ve V. Narodil se v r. 1850, studoval reálku v Praze, musel ale studia ve válečné době r. 1866 přerušiti. Vstoupil do rozsáhlého podniku svého otce, který nejen na výši udržel, nýbrž i valně rozšířil. Když Bedřich ArNSTEIN se do Prahy odstěhoval, převzal továrnu s hlavním obchodem a pobožnými obchody ve městě a v okolních osadách. Po léta byl již starostou spolku Chesed neürim (mládežní ziskal důvěru všech. Stal se brzy starostou náb. obce, členem městské rady, starostou obchodního gremia a členem obchodní a živnostenské komory v Českých Budějovicích. Když Národní divadlo lehlo popelem, byl Hy-

nek Arnstein jeden z prvních, kteří podepsali provolání ke sbírkám na druhé divadlo. Vše, co podnikl, neslo ráz chladného uvážení, takže na oko se zdál být i přisným, nedostupným. Na pravém místě dával však i důkazy dobrého srdce. V r. 1897 se přestěhoval do Vídně, odkud dojížděl ale pravidelně do V. k řízení svých povinností. Předčasně, u věku 52 roků, zemřel ve Vídni dne 25. června 1902. Zanechal dva syny, kteří podnik a realitu ve V. v r. 1905 prodali Mořici Kleinovi z Vimberka. Mladší syn Richard zemřel v r. 1908, druhý, inženýr Gustav Arnstein, byl několik let ředitelem rakouských kovových hutí a.c. spol.; nyní žije ve Vídni jako samostatný inženýr a obchodník.

Edvard Arnstein,

kteřý byl následníkem Hynka Arnsteina, pocházel z rodu „u Pepičáků“. Otec jeho Josef Arnstein byl synem oné Josefky Arnsteinové, po které jak obchod, tak dům na severovýchodní straně náměstí pod hotelem „Modrá hvězda“, ještě dnes se zove „U Pepičky“. Narodil se v Benešově, kde otec měl velkoobchod, 1. dubna 1862. Studoval nižší reálku a obchodní akademii v Praze. V r. 1885 vstoupil do obchodu „U Pepičky“ ve V., který tehdy po v mladém věku 38 let zesnulém Ferdinandu Arnsteinovi vedl bratr jeho Ludvík Arnstein. Po několikaleté praxi převzal Ed. Arnstein obchod — strýc jeho Ludvík Arnstein se svou manželkou Františkou, dcerou Efraima Arnsteina, šéfa velkoobchodu „U železníků“, se odstěhoval do Prahy, byl to muž dobrotivý —, který pak předal svému švagru Aloisu Schulzovi (nyní v Chomutově). Zastával funkci starosty náb. obce žid. do r. 1906 a osvědčil se jako ryzí, spravedlivý charakter a pracovník. Odstěhoval se do Prahy, kde 19. srpna 1919 zemřel. Švagr jeho Schulz odevzdal obchod před 10 lety staršímu synu Edvarda Arnsteina Hynkovi Arnsteinu; mladší syn Josef Arnstein je spolujatelem firmy Kröner a Witrowský v Praze.

Řízení obce náboženské převzal

Josef Fischer,

syn bývalého obchodníka a dlouholetého zasloužilého starosty kostela Leopolda Fischera (Jehuda Leb), pře-

Josef Fischer

Mořice Klein

vzal po odbytých vojenských službách u dělostřelectva obchod koloniální v domě Kubákové na náměstí. Přestěhoval se pak do Táborské ul., kde si proti kostelu vedle hostince „U Řeháků“ vystavěl přízemní domek, v němž si zavedl obchod se střížným zbožím, který pro dobrou obsluhu byl u obecnosti velmi oblíben. Ještě za jeho tehdejšího starostování byla žid. obec aktivní a veškeré převzaté od předchůdců v úřadě reality v majetku obce. Po dvě období vedl agendu obce vzorně, po prvé od r. 1906 do r. 1909 a pak od r. 1912 do r. 1915. Za jeho starostování byl kostel naposledy vymalován. Zemřel u věku 60 let dne

9. června 1916 a zanechal dva syny: staršího inženýra Rudolfa a mladšího Hugona, obchodníka v Praze. Vdova jeho vedla obchod ještě nějakou dobu, pak její pro stáří rozpustila.

Mořice Klein,

kteřý v r. 1909 po uplynutém prvním období Josefa Fischera se ujal vedení obce, nar. se 18. srpna 1857 ve Varvažově u Písku. Po několikaleté praxi obchodní v Písku, Plzni a v Praze stal se samostatným obchodníkem. V r. 1905 koupil továrnu na likéry a octárnu od dědiců po Hynku Arnsteinu ve V. a přestěhoval se 5. dubna t. r. do V. Rozvahou a klidem svým jako svou obezřetností získal si brzy důvěry občanstva. Dvakrát žid. poplatníci jej zvolili v čelo jich náb. obce, po prvé v r. 1909. Po tříletém období nastoupil opět předchůdce Josef Fischer, po jehož smrti M. Klein se na další 3 léta ujal vedení obce. Zastával svůj čestný úřad vzorně, s pobožností po rodičích zděděnou, a svědomitostí. V posledních letech se stal syn František Klein spolujatelem firmy.

Otto Bloch,

Těžká doba válečná a poválečná ryla své stopy i do života žid. obce. Počet obyvatelstva a zvláště žid. valně klesl, takže poplatník daně náb. v takové míře

Otto Bloch

už bylo, že, chtěla-li obec udržeti samostatnost, byla nucena nějakou tu realitu, jí patřící, prodati. A to i přes to, že uvolili se členové poplatníci dobrovolně k výdajům přispěti většími obětmi. Ale vše má své meze a hospodářská nouze nutí k úsporám. Je přímo štěstím, že po celá ta léta — od června r. 1919 až do dnešního dne — stojí v čele obce muž, který spojil rozvahou s přichylností k víře otců! Otto Bloch je pravý muž na pravém místě. Narodil se v Písku dne 31. března 1879 jako syn rozšafných rodičů, obchodníka Leopolda Blocha a matky Emmy, roz. Blochové (sestry zemř. dra Mořice Blocha, který založil v Praze 1. sanatorium, nyní majetek diakonisek v Sokolské třídě). Zárodky pevného náb. citění obdržel nejen v domě otcovském, nýbrž i od svého učitele rabína Friedlandra. Prošel reálné školy v Písku a věnoval se pak obchodu; vyučil se u firmy Jindřicha Fischera v Č. Budějovicích a působil několik let v Plzni. V r. 1903 převzal se svým bratrem Adolfem Blochem velkoobchod koloniální a dům firmy Efraima Arnsteina syn; zakrátko Adolf Bloch se přestěhoval do Světla n./S. a Otto Bloch vedl firmu samostatně. Vloni před obchod svému příručím Červovi. Se svým zetím Richardem Weinsteinem, má přímý import rumenského benzínu a zřídil velkým nákladem vlastní mířinu benzínu. —

Otto Bloch udržuje co možno oběc náb. na základech starých —, když jemu i všem zájemcům a přítelům starodávne obce náb. ve V. je popřáno, věsti

ji v tradicích zděděných i nadále. Bloch je též předsedou spolku mládeže Chesed neirim, zasedá v městské radě a jiných korporacích.

Matriky židovské obce náboženské.

Nejstarší matrika ž. n. o. ve V. je matrika úmrtní, pochází z r. 1788 a nese titul: Sterbematrik Wottitz, Berauner Kreis. Matrika sňatků (Trauungsbuch) města V., berounský kraj, od rb. Nathana Jerusalem, počíná zářím 1788 a končí 4. červencem 1833 za votickeho místního rb. Daniela Franka.

Židovská matrika počíná r. 1794 a čítá 10 svazků. Židovská matrika počíná r. 1820 a končí r. 1872.

Zápisý Židů před r. 1788 vykonával farář katolický.

V r. 1915 byla ž. o. v Neustupově, jejíž počet členů klesl na několik málo osob, přičleněna k náb. obci voticke, které bylo také vydáno stávajících 15 svazků matričních.

Židovský kostel (synagoga).

Dle poznámky, uvedeně v úřední konskripci (soupisu) v berounském kraji na panství voticckém a janovickém v r. 1724, je synagoga voticcká úctyhodného stáří, ba ž. o. voticcká má být starší než pražská ž. o., jako právě žid. hřbitova více privileji obce. Všechny shořely při velkém požáru v r. 1661. Synagoga, která tehdy shořela téměř do základů, stála prý trochu jižněji, kde byl byt Bergrův, a byla potom vyřstavěna na též místě, kde je nyní. Avšak utrpěla několikrát požárem, v r. 1693, 1724 a posléze 31. října 1746, kdy vyhořela i s lazaretem a ostatními domy v žid. městě.

V červené knize města V. nalezi jme záznam ze 14. října 1832, kdy Jakub Suchařpa prodal Abrahamu Jerusalemu staršímu k rukám synagogy od

Kostel, jak jej nyní vidíme, nese stopy slouhu renaissance a doby barokové z r. 1724, kdy byl znovu

Synagoga (vnitřek)

vystavěn. Prostřední pole v klenbě kostela jedno-lodního nese žid. letopočet, který odpovídá r. 1724. R. 1849 byl restaurován a byty k němu přistavěny; místo mezi synagogou a č. II. (dům nyní Blocha) patří obci žid. Při obnově r. 1878, kdy vehod na straně jižní byl zazděn a nový byl na straně západní zřízen v přístavbě na místě pavlače, která vedla k bytu rabína, spolek mládeže Chesed neirim dal vnitřek nákladem 100 zlatých vymalovati. Poslední oprava a malba pochází z r. 1908. Ke zvelebení boho-sloužeb byly pořízeny v r. 1885 varhany v staré galerii pro ženy, čím jí byl ubrán určitý počet sedadel, jichž má nyní 38. Druhá galerie pro ženy, která pochází z konce první polovice 19. století, čítá 45 sedadel a přízemní, pro muže určená lož 148 mimo několik míst k stání. Budova, která stojí volně mezi domky východní strany žid. města (Malé náměstí), působí na venkovské poměry přímo velkolepě.

Vnitřek je velmi světlý. Mezi barevným sklem vykládanými dvěmi okny stojí krásně vypracovaný stánek úmluvy, oponou (perochesem) zakrytý, v kterém je postaveno několik závitků pergamonových, na nichž je sepsán Starý zákon. Nad dvířkami stánku je dřevěná draperie s vyobrazením náčíní chrámu Salamounova, stůl s vystavenými chleby, obětího oltáře, náprsního štítu velekněze s 12 různobarevnými drahokamy (symbolické znázornění 12 kmenů Israele), sedmiramenný svícen a j. a nade vším v rámci ovalněm 10 příkazání božích. Opon před stánkem má náboženská obec voticcká několik, a to svou prací uměleckou velmi cených. Imenujeme: „Peroches, které věnoval vůdce venkova Neftali (z) Tomic, syn Lebla Arnsteina z Vodňan, se svou manželkou Chanaou-Rifkou, dcerou zesnulého Josefa z V. v r. 1766.“

Synagoga (vnějšek)

svého domu č. X. pět loket před tímto domem plac od 16 loket — 6 loket šířky za 20 fl.

se skvostným těžkým zlatým vyšíváním na modrém brokátu. Druhý podobný peroches pochází z r. 1818 a věnoval jej „Josef, syn vzácného Neftalihu Asche (zkrácenina jména Arnstein), na památku první své manželky, dcery rb. Nathana Jerusalema, v dozorování s manželkou druhou, spravedlivou Esterou, dcerou Lipmana z Pacova“. Krásnou oponu věnoval též Bedřich Arnstein, syn Šimona Arnsteina, v r. 1866. Nejnovější oponu věnovala ž. o. ku počtu 80. narozenin presidenta Masaryka u příležitosti 10. výročí republiky s nápisem jen českým, k čemuž si obec náb. vyzádala povolení z míst nejvyšších. I pláštiky, štíty a roby — okrasy to závitků (tóry) — jsou staré a cenné a pocházejí z první třetiny 19. století. Jsou to příležitostné dary jednotlivců od r. 1814 do r. 1828, z kterého posledního pochází baldachýn (nebesa), pod kterým byly a jsou ještě dnes oddávání snoubenci. Věnoval jej Michal, syn Jakuba, písař (tóry) z V., se svou vzácnou ženou Freidl z Táboru, na památku narození dítěte.

Ze starodávných svíců a lamp se zachoval lustr nad stolem kantora (zpěváka), svíčky k osvětlení věnoval po desíletí zesnulý velkoobchodník peřím Volf Berger. Staré lampy byly v r. 1878 nahrazeny bronzovými a v nejnovější době místo svíček zavědono bylo elektrické osvětlení. Jen u stolu kantora zůstaly na obou stranách svíčky. Čeho ze stanoviska piety a dějin je litovati, je, že ku dlužbě mezi okenními výklenky kostela na jižní jeho straně před několika desíletími bylo použito náhrobních kamenů, jichž nápis arci během doby úplně zvětral...

Rabíni votičtí.

Že tak velká obec náb., jako byla votická, si hodně zakládala na vzdělaných rabínech a dobrých kazatelích, není divu, bylť rb. nejen duchovním vůdcem a učitelem, nýbrž i rádcem a v určitých sporech at náboženských, at světských, smířícím soudcem. Poněvadž žid. domy lehly často popelům, zachovaly se i o rabínech jen skrovné zprávy v jiných pramenech. Konsignace Židů ve V. z r. 1724 se zmiňuje o rb. Jachymu Natanu Polákovvi, který se tam usadil v r. 1679 a s ženou Chavou (Evou) měl čtyři děti. V první třetině 18. stol. působili ve V. jako rb. Löb Worms a věhlasný rb. Chajim Utiz (z Votic), jehož syn Neta byl též rb. a to nejdříve v Teplicích a pak v Bamberku²⁴⁾. Nástupcem Chajima Utize ve V. stal se

Jedidja Weil²⁵⁾.

Nar. se v r. 1721 jako nejstarší syn rb. Nataniela Weila, rozeného ze Stüblingenu v Badensku, který

Rb. Tobias Weil

jako 10 letý hoch se svou ovdovělou matkou do Prahy přijel, zde u rb. Abraham Broda studoval, jehož dceru za manželku pojal a do Metzu se pak vystěhoval.

Po smrti tchána vrátil se opět do Prahy, kde od roku 1743 do r. 1745 za císařovny Marie Terezie prodělal válečnou bidu a Židů pronásledování. V r. 1745 byl povolán jako zemský rb. do Karlsruheu v Badensku, kde se těšil velké vážnosti a čísti. Zemř. r. 1769. Jedidja — obyčejně Tija zvaný — za velkého strádání v Praze studoval. Oženil se a jeho manželka, by on mohl s klidem se studiu oddati, obchodovala plátnem, aby uživila rodinu. Jméni ubývalo, takže Tia, který toužil po místě v Badensku, spokojil se s menším místem v „Utizích“ (Voticích) v Čechách v kraji berounském. Instalační listina (Rabbinatsbrief) je sepsána v jazyku hebrejském a obsahuje povinnosti rabína a jeho plat jak od obce, tak od okresu. V jako sídlo rabína platily mu ročně 50 zlatých a okres musel z uloženého mu obnosu na všeobecné potřeby z každé zlatky ročně 1½ krejcaru pro rabína odvésti. Z okresní pokladny obdržel ročně 50 zlatých, při odhadnutí obce 1 tolar species, za 2 kázání (drahot) na sobotu před velikonoce (šabos hagadol) a v sobotu mezi Novým rokem a dnem smíření (šabos šuvo) dohromady 4 zl. a za výroční kázání na hřbitově od pohřebního bratrstva (Chevra kadisha) 1 zl. Ustanovení jeho platilo na tři roky. 24. srpna 1754 na sobotu „šoftim“ nastoupil místo ve V. a měl kázání, které v rukopise se zachovalo. Působil ve V. jen 4 roky. Z té doby pocházejí dotazy talmudické na pražského rabína Ezechiela Landaua a na otce svého Nathaniela, též responsa k němu. Z Utice (V.) se stěhoval do Prahy a odtud po smrti otce svého (1769) převzal místo v Karlsruheu v Badensku. Zemř. zde dne 10. října 1805 a byl tu pochován²⁶⁾.

Instalační jeho listinu podepsali následující členové votické ž. o. n.:

Aron z Nevelkova, Kopl Kaz z Chlumnic, Hakoton (Malý) Jakob Jizehak z Utice (V.), Volf ben (syn) Chajima z Přestic, Šimon ben (syn) Šalamouna Klabra z Utice (V.), Hakoton (Malý) Neftali ben (syn) rabího Lebla ŠN Asch (zkrácenina jména Arnstein) z Utice (V.), Aron ben (syn) rabího Šalamouna Klabra Meutitz (z V.), Hašel ben (syn) rabí Natana Gans Meutitz (z V.), Chajim Segal Mněškovice, Salman Visoký, Šimche Běchčie.

Jak již uvedeno, kladl Tija svému otci Nathanielu otázku rázu náboženského. Ve spisu „Nesif Chajim“ Nathaniela Weila nalézá se na stránce 5 následující otázka syna Tiji k otci: „Když jsem procestoval můj kraj, shledal jsem v Kamýku, který leží na onom břehu Vltavy a kde na tom i onom břehu feky bydlí Židé, kteří se scházejí a mají minjan (počet 10 mužů k bohoslužbám nutný), že na šabesové hranici (která se nesmí překročiti) mají loď, na které markýrují každý pátek bydlíště. Druhý den jedou na druhý břeh, by měli minjan. Říkají, že toto svolení jim dal zesnulý rb. Löb Worms, který tam měl své sídlo. Nyní se tážali mě, zdali předpis je správný.“ Táže se otce, je-li něco takového dovoleno nebo ne, uvazuje pro a contra důkladně a — i otec Nathaniel jim to dovolil.

Nástupcem Tiji ve V. se stal

Natan Jerusalem,

vlastně Jerušalmi z Prahy, zák rabího Ezechiela Landaua. Byl to zámožný muž. 29. března 1759 byl konfirmován (potvrzen) král. komorou pražskou následujícími dekretem:

„Starším a obecním starším tímto oznamujeme: by byl ustanoven pražský Žid Natan Jerusalem jako rb. votické obce žid., který od nás také byl již potvrzen. Tak jak on nepochybně nějaký majetek by měl a se-

bou věsti mohl, tak starší a obecní starší by se mohli dotazovati kolik veze sebou majetku a, co by se mu nomine strhnuti peněz uložiti mohlo, jako jich dobrozdání sem oznámiti.

Decretum in Cons. Caes. Rgae Repraesent. et Camera Pragae die 29. Martij 1759
Frant. Ch. Damm.“

Rb. Jerusalem založil votické matriky žid., kde se setkáváme s jeho jménem. Z gruntovních knih víme, že p. rabín často se zabýval koupí a prodejem realit, domů ve V. a i půjčováním peněz. Z dalších rabínů jmenujeme rabína Judu Manheimera, který zemř. dne 15. května 1832. I jeho jméno čteme v gruntovních knihách města V., tak koupil dne 2. října 1794 realitu od Eisensteinových dědiců a 28. února 1821 prodal Marku Stümmerovi dům č. IX. (lib. alb. fol. 654). I jméno dalšího rabína Marka Hollena se vyskytlo v grunt. knihách r. 1832 při domě Chaj Komínika č. VII. Další léta působil ve V.

Daniel Frank²⁷⁾

jako místní rabín. Musel to být muž vysokého vzdělání, který se těšil velké oblibě. Přes to, že opustil V. již v r. 1838, získal si srdce souvěrců tak, že — jak pisatel této práce z mládí se pamatuje — v hodné rodině visel obraz rabího Daniela Franka na stěněch. Podle zápisu v matrice žid. narodil se mu ve V. tři syni, Max, Mořic, Abraham, v letech 1833—1836. Z nich Max byl advokátem v Praze, druhý, Mořic, šéflékařem Buštěhradské dráhy a třetí, Adolf, doktorem práv a spisovatelem ve Vídni. Syn šéflékaře byl Daniel August Frank, všestranně vzdělaný, dobrý lékař na Smíchově, žel, že zemř. v mladých letech; sestra jeho je spisovatelka Gretl Franková. V r. 1838 rb. D. Frank se odstěhoval do Kolína, kde jako rb. jedné z největších obcí žid. v Čechách působil až do své smrti v r. 1860. Je pochován na hřbitově v Kolíně. Votická žid. obec v nástupci jeho nalézá jednoho z největších rabínů druhé polovice 19. století. Byl to

Mojžiš Bloch.

Narodil se 1. února 1815 v Ronšperku (Poběžovice) na Sumavě jako syn Eliáše Blocha, obchodníka a žid. berního. Již jako 26letý se ucházel o místo rabína ve V. Berounský krajský úřad²⁸⁾ oznámil dne 19. února 1841 zemskému guberniu v žádosti Žida z panství ronšperského Moisee Blocha o potvrzení jeho jako místního rabína votického. Když byl žadatel na vyzvání gubernia předložil výtah z matriky, by dokázal, že se v tuzemsku narodil, pak vysvědčení zachovalosti a o studiih gymnasiálních, dne 20. dubna 1841 bylo jeho ustanovení místním rabínem ve V. ve schůzi gubernia dne 29. dubna 1841 po referátu c. k. guberniálního rady hraběte z Fürstenberga schváleno. Osvědčil se jako dobrý a bystrý kazatel a učitel Písma svatého. Když byl císař Ferdinand I. (tak zv. Dobrotivý) 2. června 1846 zrušil daň židovskou, měl rb. Bloch slavnostní proslov v kostele o tom tématu. Zažádal²⁹⁾ u gubernia zemského, by mu bylo dovoleno 600 výtisků tohoto kázání po 10 krejcarích konv. mince mezi Židy svého kraje rozdělit. Z té tržby chce založiti fond, z jehož úroků by každoročně v den narozenin Jeho Veličenstva 19. dubna byli křesťanství a židovští chudí města V. z polovice poděleni. Poněvadž s rozprodejem toho kázání spojen jest dobročinný účel, žádá se c. k. gubernium zemské o svolení jej zabájeti a výnos k účelu zamýšlenému smětí použiti.

Berounský král. krajský úřad v Praze dne 30. listopadu 1847.

Zemské gubernium této žádosti ve schůzi dne 17. prosince 1847 jednohlasně vyhovělo.

Referent guberniální tajemník
Obentraut.

Rb. Bloch opustil V. v r. 1853 a působil v Heřm. Městci v Čechách, pak na Moravě v Lipniku, odkud byl v r. 1877 na právě zřízenou uherkou zemskou školu rabínskou povolán jako profesor a ředitel. V této funkci pracoval do r. 1907. Byl vyznamenán řádem železné koruny. Zemřel 6. srpna 1909. Jeho hlavní dílo je 6 svazků institutionum Židovstva.

Rb. Moses Bloch

Kr. rb. Mojžiš Schiffmann

Poslední pravý rabín ž. o. n. byl

Mojžiš Schiffmann,

jehož starší generace votické má v dobré paměti. Důstojná jeho postava, dástojně jeho chování, huboké jeho vzdělání, které uložil ve svých lidových, k srdci jdoucích kázáních a dovedl vstřípní svým žákům i dospělým — vše to vložo se do jich života, jenmuž daly směr. Mojžiš Schiffmann narodil se v r. 1811 v Libni u Prahy, absolvoval gymnasiální a filosofická studia v Praze a pak se odebral do Bratislavi, kde studoval na škole rabínské za ředitele velkého rb. Schreibera. Po pětiletém studiu podrobil se přísným zkouškám. Pak se vrátil do vlasti, kde se oženil s Cecilií Kerschovou z Libně a přijal místo rabína v Miskovicích u Táboru. Odtud byl v r. 1854 povolán do pro tehdejší dobu velké ž. o. n. ve V. za místního rabína a za krátkou dobu po uprázdění místa krajským rabínem jmenován. Velké byly jeho zásluhy o tehdejší žid. školu ve V., na které vyučoval s třemi z Prahy povolányi učiteli. Výsledky byly tak dobré, že i křesťanští rodičové z nejlepších tříd šlo se u rabína ucházeli o přijetí svých dětí do žid. školy, jejíž vyučovací jazyk byl tehdy německý. Nemohl jim ale vyhověti, neb školní zákon tomu bránil. Jen jednou učinil výjimku: jak slykem okresního hejtmána Vyzdálka v Selčanech, kterému arci podléhal soudní okres votický. Rb. Schiffmann svou hluboce založenou pobožností hleděl zvýšiti úroveň kulturní souvěrců v okrese votickém. Byl velmi obliben pro ryznost charakteru a pro svou lidumilnost. Na jeho popud byl založen ve válečném r. 1866 spolek žid. mládeže „Chesed neürim“ ve V., jehož se stal prvním čestným členem. Jak pisatel těchto dějin vloni zesnulý Adolf Arnstein (Davidka) z Votic-Berouna sdělil, byla celá obec svému rabínu, kteréhož nade vše ctíla, úplně oddána. Mládež školní, která časné ráno musela zúčastniti se bohoslužby, po jich odbytí ještě s chutí se učila v kostele tak zv. „miš-najis“, to jest badání v Písmě svatém. V létě 1869 byla jim slavnostně vysvěcena Šamsonem Löbnerem v Petrovicích u Selčan zbudovaná synagoga. Ještě ve V. mu zemřela manželka a byla zde pochována. Měl

M. Schiffmann a pražský advokát Sigmund Schneider, který vypracoval spolkové stanovy. Byl synovcem Josefy Theinerové, po které dědil (1833) část domu č. XV v žid. městě, a zetěm votického lékaře dr. Spitznera, zemřelého v r. 1871. S uznáním budíž jmenován Josef Mautner z Janovic jako předseda závažného výboru a v posledních letech předválečných i jinak o židovskou obec zasloužilý.

Dámský spolek Chewra hoanoshim.

Z těžé doby jako předěšlý vyvínoval dámský spolek též tichou činností podpůrnou. V čele stála od počátků

stěhovala do Teplic, kde během jednoho roku zemřela. Již tehdy ve výboru svědomitě pracovaly dámy Matylda Theinerová a Irma Blochová, které ze všech sil se vynasazily spolek udržeti. I paní Theinerová se z V. odstěhovala do Prahy a po několik let je paní Blochová předsedkyní spolku.

Lazaret.

K žid. institucím lidumilným patřil též lazaret. Při velkém požáru r. 1746, kdy tolik domů křesťanských a žid. shořelo, lehla popelem i synagoga s lazaretem. Synagoga byla opět vystavěna, ne ale lazaret. Jak čte-

Spolek israelské mládeže Chesed neurim ve Voticích v den 25 letého trování v r. 1891.

Z leva na pravo: V horní řadě: Marek Schalek, D. Singer, Ad. Lederer, Jos. Efr. Arnstein, Ludvík Arnstein, Jos. Arnstein (Israel), Leopold Stämmmer, Vojtěch Berger, Jul. Theiner. V prostřední řadě: Jos. Nefelův Arnstein, Dr. K. Horn, Ad. Travníček, Hynek Arnstein, starosta, zapisovatel Fid. učitel M. Neumann, Filip Schwarz, Šalamoun Schalek, Vil. Fried. V dolní řadě: Emil Ganz, Leop. Eisenstein, Jul. Freund, Adolf Arnstein, Eduard Arnstein.

chof starosty obce Bedřicha Arnsteina, paní Eva Arnsteinová, dáma šlechtěného srdce. Když se rodina 1879 do Prahy odstěhovala, stala se nástupkyní její

Eva Arnsteinová

Cecilie Stämmmer

paní Cecilie Stämmmerová (roz. 1830), manželka obchodníka Volfa Stämmmera, po jehož úmrtí (1865) vedla obchod sama. Přes skrovné prostředky měla otevřenou ruku pro chudinu. Osvědčila se jako vzorná, úspěštilá předsedkyně až do r. 1916, kdy se z V. od-

me v červené knize města V. v archivu zemském, dal hrabě František Wrtb 15. února 1782 „plac proti stodole Černého koničku 20 loket — 11 loket šířky ku vystavění spítálu, jen aby staven byl, 3 lokte od Lóbla a od oné stodoly 20 loket za 20 zlatých“. Kvitanici podepsal Šalamoun, starší obce. Spítal, t. j. starobinec, se nalézal v domě č. XVI nad žid. školou (nyní majetek Simona), v jehož zadní části byli umístěni chofí nebo staří. V r. 1892 byly tyto místnosti přeměněny v tělocvičnu pro školu žid.

Vynikající osobnosti votické žid. vyznání.

Josefa Arnsteinová („Pepička“).

Nar. se ve Stěhovcích u Prahy z rodičů Josefa a Františky Piků v r. 1803 a provdala se za Natana Izaka Arnsteina do V., obchodníka, syna Izaka Arnsteina. Té doby mluvili židé česky a v žargonu a v tom ji jmenovali „Pepe Stachavice“ (Pepička Stěhovčická). Ona přivedla obchod na tu výši, jak jej od ní převzal syn Ferdinand, který ale ve věku 36 let v r. 1879 zemř. Byl to muž dobrého srdce a osvědčil se přes své mládí jako inspektor školy. Matka ho přežila o jeden rok, zemřela 16. října 1880. Daleko široko si získala dobrou pověst pro svou rozšafnost, energii a dobré

srdce. Ještě dnes si lid o ní vypravuje. Měla oči otevřené a též ruce, podporovala práce schopné tím, že jim dávala zboží do komise a v pátek se účtovalo; přebýtek patřil podomnímu obchodníkovi. Anebo dala plésti od žen chudých punčochy, by něco vydělaly. Žádaly-li o další práci a neměla-li šlechtit paní práve něčeho po ruce, vzala nůžky, rozstříhla několik starých pártů a dala jim je do práce. Jakýsi Bäumel z Tonic přišel k „Pepičce“ si naříkati, že doma nic nevidí. Dobrá paní se hbitě obrátila a z výklenku vzala brýle, by je zkoušel. „Ano,“ řekl, „zde u vás vidím i bez brýlí, ale doma ničeho.“ Porozuměla mu a zaopatřila mu práci. V zimě skupovala od chudých žen, které se krmením hus zabývaly, velký počet a drůbky rozdávala mezi choré, by měli dobrou polévku. Byla neúnavná, od rána do večera, vše denně prohlédla. V tehdejší době bezpečnost byla nepatrná. Nebylo četníků a málo strážníků, jaký div, že krádeže se opakovaly. I u Pepičků. Oželily se menší, ale jednou zloději jim „vybilili“, totiž vykradli krám. Nebylo peněz, nebylo zboží. Tu se hodrá Pepička obrátila na váženého měšťana Jana Kopfsteina, mydláře na Rynku, vedle radnice. Nebyl v krámě, šli pro něho do dvora, odkud kvapně přišel. Vyslechl, o co šádlala, co se přihodilo, a se slovy: „paní Pepičko, chvátám, vařím mýdlo,“ vytáhl velkou zásuvku z regálu a vysypal její obsah do zástěry udívené Pepičky. Když jej šádlala, by spočítali peníze, odvětil, by to doma obstarala sama a když bude mít obnos pohromadě, at přijde a zaplatí. Takové důvěře se těšila Josefa Arnsteinová, takový byl poměr mezi křesťany a Židy ve V.!

malostranské gymnasium v Praze a lékařskou fakultu pražskou, kde byl v r. 1884 na doktora lékařství povýšen. Vstoupil do vojenské služby a byl jako plukovní lékař přidělen oční klinice, kde tehda působil věhlasný prof. Lubert Sattler. V r. 1909 byl jako šéf garnisonní nemocnice komandován do Sarajeva. Při zavraždění arcivévodě Františka Ferdinanda a jeho choti dne 29. června 1914 byl dr. Arnstein první, který jim poskytl pomoc. Když vypukla světová válka, působil jako zdravotní šéf 15. sboru na srbské frontě. V r. 1916 stal se generálním štábním lékařem a rok později byl jmenován zdravotním šéfem v Praze. Po přebrátě šel do výslužby a zahájil soukromou praxi jako odborný lékař oční.

Dr. Boh. Arnstein

Hynek Arnstein

Hynek Arnstein.

Přes to, že se narodil (8. února 1861) jako syn zámožného, neúnavně pracujícího obchodníka Efraima Arnsteina ve V. („U železníků“ nebo „Na schůdkách“), jehož obchod před vystavěním dráhy Františka Josefa byl největším na českém jihu, a dobrošrdčné matky, dcery známé dobroditelky Josefy Arnsteinové a Natana Izaka Arnsteina, prošel těžkou životní školou. Z votické žid. školy přešel na reálku do Prahy, absolvoval kurs pro jednoletý dobrovolník a vnovel se obchodu. Vyučil se ve V., v Praze a v Kolíně u firmy Eislerovy. Pak se zdokonalil v cizině, v Draždanech 1 rok, 2 roky v Hamburku a též tak dlouho v Londýně. Vrátil se do Čech, převzal v r. 1890 s mladším bratrem Adolfem velkoobchod Nathan Eisler v Kolíně, založený v r. 1841. Duši tohoto závodu byla vlastně Žofie Eislerová, roz. Arnsteinová z V., sestra Efraima Arnsteina, tedy teta obou následníků, kteří dobrou pověst firmy nejen zachovali, nýbrž i po celých Ceechách šířili. Hynek Arnstein po dobu působení v Kolíně byl činným v různých korporacích a několik let starostou tamější o. ž. Od r. 1917 má nyní již 93 let stávající firma N. Eisler kancelář též v Praze za vedení obou šéfů, seniorů, kdežto v Kolíně jich synové působí.

Josef Metzker.

Když kdo vlastní pilí a přes nesnáze z malých poměrů dosáhl v životě svém krásných výsledků, jest to Josef Metzker. Narodil se jako syn snaživých poctivých rodičů. Otec se živil obchodem peřím a v zimě byl činným při velkovýrobě macesti, židovských to chlebět velkonocních, které se z V. vyvážely na vagony. Josef Metzker se nar. 17. února 1869, prošel žid. školou obecnou a byl otcem ve 14. roce dán do učení k firmě Turnovský v Kladně. Pak byl v Praze činným několik let u firmy Neustadt synové a Fleischmann a Amshelberg. V r. 1896 stal se samostatným, zařídil si „Na městku“, kde se jeho firma ještě dnes po 38 letech, nyní už ve vlastním domě, nalézá, malou výrobu kravat s obchodem spojenou. Neúmornou prací a

Josefa (Pepička) Arnsteinová

Ludvík Stämmmer

Dvorní rada Ludvík Stämmmer.

Nar. se ve V. 12. května 1854 jako syn obchodníka Volfa Stämmmera a matky Cecilie, která po brzké smrti svého muže vychovala osm dětí a obchod obstarávala. Studoval v Praze na novoměstském gymnasiu, absolvoval práva ve Vídni a v Praze a nastoupil dne 7. února 1877 právní praxi u zemského soudu v Praze. V r. 1884 stal se soudním adjunktem ve Vysokém Mýtě, r. 1897 byl jmenován soudním sekretářem u krajského soudu v Litoměřicích a rychle za sebou radou zemského a vrchního zemského soudu. V r. 1910 byl povolán do gremia vrchního zemského soudu v Praze, 1918 byl jmenován dvorním radou a 1919 zařazen do statutu skutečných dvorních radů. V r. 1922 byl pověřen funkcí předsedy senátu. Na vlastní žádost byl v r. 1929 dán do výslužby, při čemž mu za 52 let významné služby bylo vysloveno úplné uznání.

Generální štábní lékař dr. Bohumil Arnstein.

narodil se jako syn řezníka a pozdějšího obchodníka obilím Davida Arnsteina ve V. a matky Josefy, roz. Mautnerové z Sudoměřic, navštěvoval za učitelů Wurmfelda a Reicha tamější školu, absolvoval pak

